

Miljöutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till kärnenergilag och till lagar som har samband med den

Till ekonomiutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till kärnenergilag och till lagar som har samband med den (RP 24/2026 rd): Ärendet har remitterats till miljöutskottet för utlåtande till ekonomiutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Anja Liukko, arbets- och näringsministeriet
- konsultativ tjänsteman Sami Rinne, miljöministeriet
- servicechef Jenni Juslén, Finlands miljöcentral
- direktör Jussi Heinonen, Strålsäkerhetscentralen
- jurist Outi Slant, Strålsäkerhetscentralen
- generalplanechef Pasi Rajala, Helsingfors stad
- expert Annina Alasaari, Finsk Energiindustri rf
- direktör Lauri Muranen, Steady Energy Oy
- licensieringsdirektör Juho Vierimaa, Steady Energy Oy
- professor Juhani Hyvärinen, Villmanstrand-Lahtis tekniska universitet LUT
- klimatexpert Nelli Immonen, Finlands naturskyddsförbund rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands Kommunförbund
- Teknologiska forskningscentralen VTT Ab
- Finlands näringsliv rf
- Fingrid Abp
- Helen Elnät Ab
- Industrins Kraft Abp.

Inget yttrande av

- Meteorologiska institutet.

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Bakgrund

Det främsta syftet med en fullständig omarbetning av kärnenergilagen är att se till att användningen av kärnenergi är förenlig med samhällets helhetsintresse, att verksamheten är säker och det kärnavfall som uppkommer i Finland sköts på behörigt sätt och att användningen av kärnenergi inte främjar spridningen av kärnvapen samt att även i övrigt se till att de internationella avtalsförpliktelser inom kärnenergiområdet som är bindande för Finland iakttas och att EU-lagstiftningen genomförs. I enlighet med regeringsprogrammet är avsikten också att främja ibruktagandet av nya lösningar för kärnkraft (t.ex. små modulära reaktorer, s.k. SMR-anläggningar) och kärnkraftverkens förläggning nära industrianläggningar. Syftet med propositionen är att förbättra förutsättningarna för genomförandet av kärnanläggningsprojekt.

Användningen av kärnenergi orsakar inga betydande koldioxidutsläpp och dämpar därmed klimatförändringen. Utskottet anser att den fullständiga omarbetningen av kärnenergilagen är välmotiverad och välkommen. Reformen beaktar de energi- och klimatpolitiska målen samt behovet av att uppdatera bestämmelserna om användning av kärnenergi och göra tillståndsförfarandena smidigare. Kärnenergi behövs för att producera förutsägbar och utsläppsfri el och värme, så att också förnybar energi med variationer i produktionen kan ökas. Det är också välkommet att regleringsnivån harmoniseras med den allmänna europeiska nivån, vilket ökar valfriheten i fråga om genomförandelösningarna. Med tanke på framtidsutsikterna för kärnenergiproduktionen och kärnavfallshanteringen är det väsentligt att verksamheten förblir förenlig med samhällets helhetsintresse samt nationellt och lokalt godtagbar. Miljöutskottet har granskat propositionen särskilt med tanke på miljökonsekvenserna, lösningarna för områdesanvändningen, den lokala acceptansen samt tryggandet av rätten att delta och söka ändring. Utskottet vill särskilt fästa ekonomiutskottets uppmärksamhet vid följande synpunkter.

Tillståndssystemet med tanke på miljökonsekvenserna

Godkännande- och tillståndsförfarandena för planering, uppförande och idrifttagning av kärnkraftverk ska enligt propositionen utvecklas så att projektens riskhantering och förutsättningarna för projektutveckling förbättras och överlappande behandling av samma ärenden minskas. Utskottet understöder en smidigare reglering och konstaterar att anläggningarna utöver tillstånden enligt kärnenergilagen behöver flera andra tillstånd, och det föreslås inga ändringar i bestämmelserna om dem. Kärnkraftverkets verksamhet förutsätter miljötillstånd enligt miljöskyddslagen (527/2014) och vid behov tillstånd enligt vattenlagen (587/2011). Tillstånds- och tillsynsverket är behörig tillståndsmyndighet. Vid behandlingen av miljö- och vattentillstånd för kärnkraftverk tillämpas företrädesförfarandet enligt 7 § i lagen om behandling av vissa miljöärenden vid Tillstånds- och tillsynsverket (823/2025).

Utskottet betonar att den föreslagna lagen gäller produktion av kärnenergi i alla storleksklasser. För att förhindra betydande skadliga miljökonsekvenser är det viktigt att upprätthålla den höga säkerhetsnivå som propositionen eftersträvar. Kärnanläggningarnas mest betydande men mycket osannolika miljöpåverkan skulle vara en allvarlig reaktorolycka. Kärnanläggningarnas teknik har utvecklats och SMR-anläggningarna har utvecklats också för produktion av fjärrvärme och energi

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

för industrin. Riskerna och miljökonsekvenserna av de traditionella stora kärnanläggningarna och SMR-anläggningarna är mycket olika. Utskottet konstaterar i detta sammanhang att begreppen småskalig kärnkraft eller SMR-anläggning syftar i medborgardebatten till olika slags och olika stora anläggningar, även om deras till och med teoretiska konsekvenser är olika. Utgångspunkten är att SMR-anläggningens effekt kan variera mellan 50 och 900 megawatt, medan exempelvis Olkiluoto 3, som är Finlands och Nordens största kärnkraftverksenhet, har en nettoeffekt på cirka 1 600 megawatt. Mängden radioaktivitet i en reaktor står ungefär i proportion till reaktorns värmeeffekt. Därför fastställs skyddszonerna och beredskapszonerna med fog separat för varje anläggning, även om styrningen av anläggningar av olika storlek baserar sig på samma reglering. Utskottet anser det vara viktigt att ekonomiutskottet strävar efter att öppna och precisera särskilt begreppen SMR-anläggning och småskalig kärnkraft för att främja en kunskapsbaserad medborgardebatt och ett öppet beslutsfattande.

Den mest betydande miljöpåverkan under stora kärnkraftverks normala drift är att kylvatten tas från vattendrag och släpps tillbaka till vattendrag flera grader varmare. Värmebelastningen kan ha konsekvenser till exempel för fiskbeståndet och vattendragets tillstånd samt för istäcket på vintern. Kärnanläggningar som enbart producerar värme har inte nödvändigtvis dessa konsekvenser, eftersom behovet av att eliminera värmebelastningen är särskilt relaterat till produktionen av kondensel. Konsekvenserna för vattendragen regleras med ovan nämnda miljötillstånd enligt miljöskyddslagen och vattentillstånd enligt vattenlagen, och det föreslås inga ändringar i denna reglering.

Utskottet noterar Fingrids bedömning att propositionen har betydande indirekta konsekvenser för utvecklingen av stamnätet och planeringen av elöverföringssystemet, i synnerhet om den främjar byggandet av nya kärnkraftverk och SMR-anläggningar. Sammantaget bedömer Fingrid att ett kärnkraftverk som producerar el och/eller fjärrvärme i södra Finland i någon mån kan dämpa behovet av att utveckla elnätet. Det har indirekt betydelse för Finlands mångsidiga energisystem med tanke på målet att bli koldioxidneutralt.

Miljökonsekvenserna av varje kärnanläggningsprojekt och möjligheterna att dämpa dem bedöms alltså separat för varje projekt. Det väsentliga med tanke på tillgodoseendet av medborgarnas rätt att delta är medvetenheten om rättigheterna och möjligheterna att framföra sina synpunkter. När det gäller kärnanläggningsprojekt kan olika aktörer och medborgare i samhället ha väsensskilda åsikter och synvinklar när det gäller projektens konsekvenser. Målet med propositionen är att säkerställa ett tillräckligt och mångsidigt samråd med centrala myndigheter, berörda parter, kommuner, medborgare, organisationer och andra aktörer. Beviljandet av ett tillstånd att uppföra en kärnanläggning förutsätter en godkänd detaljplan. Bestämmelser om planläggning och växelverkan i anslutning till den finns i lagen om områdesanvändning och i lagen om förfarandet vid miljökonsekvensbedömning beträffande nämnda lagens tillämpning på planläggningen. Utskottet anser att det att tillståndsmodellen innebär flera skeden och samrådsskeden samt att drifstillstånden gäller för viss tid bidrar till att målet uppfylls väl.

Planläggning

En kärnanläggnings lämplighet och acceptans med tanke på områdesanvändningen bedöms och avgörs vid planläggning där kärnanläggningen samordnas med annan områdesanvändning.

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

Kärnanläggningarnas förläggingsplats och den maximala omfattningen av skyddszonen i anslutning till förläggingsplatsen behandlas och avgörs i samband med planläggningen, varvid Strålsäkerhetscentralen är remissinstans. Detaljplanen gör det möjligt att uppföra en kärnanläggning. Kommunen har planläggningsmonopol och kan således också förhindra uppförandet av en anläggning på sitt område. Utskottet anser att denna utgångspunkt, som inte ändras, är viktig och nödvändig i fråga om den betydande roll som den kommun som är förläggingsplatsen för anläggningen har. Projekt som är betydande på riks nivå eller landskapsnivå förutsätter landskapsplanläggning.

Kärnanläggningarna ligger för närvarande långt borta från bosättningscentrum. I den föreslagna kärnenergilagen beaktas möjligheten att bygga en kärnanläggning nära bosättningscentrum, vilket har ansetts vara nödvändigt särskilt med tanke på en mer decentraliserad och ren värmeproduktion. Byggandet av nya SMR-anläggningar i närheten av bosättningscentrum kommer i fortsättningen att ha en betydande inverkan på markanvändningen och planeringen av den, vilket medför nya utmaningar för markanvändningen. För att begränsa konsekvenserna av en osannolik mycket allvarlig olycka i en kärnanläggning ska en skyddszon och en beredskapszon upprättas runt kärnanläggningar och skyddszonerna ska fastställas från fall till fall. Skyddszonen och beredskapszonen kan påverka utvecklingen av samhällsstrukturen samt förhindra eller begränsa möjligheterna att svara mot andra markanvändningsbehov. Enligt den föreslagna kärnenergilagen ska den aktör som bereder en kärnanläggning lägga fram ett förslag till skyddszon. Skyddszonens storlek bestäms således på basis av kärnenergilagen och den beaktas vid planläggningen.

Utskottet betonar att en central del av planläggningen är konsekvensbedömning samt deltagande och växelverkan. Modulära lösningar, typgodkännande eller annan smidigare behandling får inte leda till att beaktandet av lokala specialförhållanden, riskbedömningen eller granskningen av stads- och regionspecifika konsekvenser försämrats. Utskottet betonar att det hur stor skyddszonen behöver vara inte bara påverkas av kärntekniska faktorer utan i regel också av anläggningens läge i samhällsstrukturen. Förläggningen av en kärnanläggning i eller nära ett bosättningscentrum framhäver ytterligare kraven på sakkunskap, noggrannhet och öppenhet vid bedömningen av förläggingsplatsens lämplighet. Förläggningen av SMR-anläggningar i eller mycket nära städer kan också göra social acceptans till en central fråga när man beslutar om införande av tekniken, och därför är öppenhet och inkludering av central betydelse. I Strålsäkerhetscentralens bedömningar av förläggingsplats och de utlåtanden som ges utifrån dem är det dock inte utöver tekniska aspekter fråga om projektets acceptans på förläggingsplatsen i allmänhet.

Säkerheten hos många små reaktorer baserar sig i synnerhet vid störningar och olyckor på passiva säkerhetssystem där nedmonteringen av reaktorn och avledande av resteffekten sker med hjälp av naturfenomen (t.ex. gravitation och vattnets naturliga kretslopp) utan aktiva mekaniska pumpar. Då borde anläggningen i en störnings- och olyckssituation av sig själv övergå till ett säkert läge utan utomstående energi. Små reaktorer kan också delvis byggas under jord, och därför behövs det inte nödvändigtvis stora skyddszoner. Utskottet konstaterar att det tills vidare inte finns några SMR-anläggningar i Finland, men fem företag inom energisektorn har gjort preliminära planer på att utnyttja teknik i anslutning till SMR-anläggningar. SMR-tekniken kommer sannolikt att

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

utnyttjas i större utsträckning på 2030-talet, och för närvarande finns det anläggningar i bara Ryssland och Kina.

Eftersom tekniken är ny finns det inte mycket forskning i SMR-anläggningar som en del av energisystemet, särskilt ur ett samhälleligt perspektiv. Vid beredningen av propositionen har man dock utnyttjat statsrådets utredning i ärendet som gjorts inom ramen för statsrådets gemensamma utrednings- och forskningsverksamhet¹. Dessutom kan det nämnas en utredning om en rättvis energiomställning², i vilken det betonas att energiomställningarna till sin grundläggande natur är samhälleliga och inte bara tekniska förändringar. Enligt utredningen är kärnsäkerhet, generationsöverskridande ansvar för kärnavfall, demokratiskt beslutsfattande om kärnanläggningar, ekonomisk jämlikhet och rättvisa i de globala produktionskedjorna teman som torde bli centrala och som bör beaktas när beslut fattas. Utskottet anser därför att det är viktigt att principbeslut som tar hänsyn till samhällets helhetsintresse och rätten till inflytande är centrala förutsättningar för att en kärnanläggning ska kunna byggas.

Principbeslutets ställning

Regeringen föreslår att principbeslutets ställning och innehåll ändras. Enligt propositionen ska en första övergripande bedömning av om ett kärnanläggningsprojekt är förenligt med samhällets helhetsintresse göras genom ett principbeslut som till sitt innehåll föreslås vara mer allmänt än det nuvarande. Principbeslut fattas av statsrådet, utom i fråga om små kärnkraftverksprojekt (nominell värmeeffekt på sammanlagt 50 megawatt) av arbets- och näringsministeriet. Det är en välkommen ändring jämfört med nuläget, där ett kärnkraftverksprojekt med en nominell värmeeffekt på högst 50 megawatt inte har någon stor allmän betydelse och det inte krävs något principbeslut för att genomföra projektet.

I principbeslutet granskas enligt förslaget projekthelheten så att tyngdpunkten ligger på bedömningen av samhällets helhetsintresse. Ärenden som gäller lämpligheten av anläggningens förläggningsplats, de planeringsgrunder som beror på förläggningsplatsen samt kärnanläggningskonceptet behandlas vid Strålsäkerhetscentralen, medan de för närvarande delvis ingår i behandlingen av principbeslutet. Utskottet anser att ändringen är motiverad eftersom den möjliggör betydligt bättre riskhantering och spridning av risker i anslutning till projektutvecklingen än i nuläget, och den förenklar även genomförandet av kärnanläggningar som liknar varandra och främjar genomförandet av kärnanläggningshelheter som består av flera moduler på en eller flera förläggningsplatser.

Statsrådets principbeslut ska lämnas till riksdagen som en redogörelse. Ändringen är välkommen, eftersom riksdagen enligt den gällande lagen i praktiken fattar ett administrativt beslut i ärendet när den beslutar att lämna i kraft ett principbeslut. De tillstånd för kärnanläggningar som beviljas

-
- 1 Möjligheter och utvecklingsbehov i samband med ny teknik: Småskaliga modulära kärnreaktorer eller SMRs (på finska, presentationsblad på svenska), Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet. 30.5.2022. Hujala, Elina; Hyvärinen, Juhani; Rintamaa, Rauno; Suikkanen, Heikki; Vihavainen, Juhani; Wähä, Susanna.
 - 2 Vainio Anni, Kojo Matti (2024). Pienydinvoima oikeudenmukaisessa energiasiirtymässä. I verket: Korhonen, Janne M. (red.) Oikeudenmukainen siirtymä Suomessa 2025. Kalevi Sorsa -stiftelsen. Into Kustannus Oy. Riga. s. 297–323.

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

med stöd av det är förenade med osäkerhet om i vilken utsträckning det i tillståndet är möjligt att avvika från vad som har anförts i ansökan om principbeslut, eftersom ansökan är en del av ett godkänt principbeslut. Förslaget förtydligar således mycket väl förhållandet mellan det politiska beslutsfattandet och den rättstekniska granskningen.

Utskottet noterar dock att de föreslagna ändringarna i tillståndssystemet leder till att det förfarande för miljökonsekvensbedömning (MKB-förfarande) som krävs för ett kärnanläggningsprojekt i princip skjuts upp från principbeslutsfasen till bygglovsfasen. Överföringen möjliggör bättre sammanslagning och utnyttjande av bakgrundsutredningar för utredningar om förläggning, planläggning och miljökonsekvensbedömning. I samband med beredningen av principbeslutet ska det dock göras en miljöbedömning enligt den så kallade SMB-lagen (lag om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program, 200/2005), för vilken arbets- och näringsministeriet ansvarar. Utskottet anser det motiverat att miljöbedömningen enligt den föreslagna 321 § tillämpas på beredningen och godkännandet av principbeslut och att bedömningen i mån av möjlighet samordnas med de utredningar och bedömningar som avses i 297 § den föreslagna lagen. Utskottet konstaterar också att projektutvecklaren enligt propositionsmotiven dock kan inleda en miljökonsekvensbedömning enligt MKB-lagen redan innan ansökan om principbeslut lämnas in. Detta kan behövas till exempel om projektutvecklaren har som mål att främja planläggningen innan ansökan om principbeslut blir anhängig.

Kommunens förordande

En förutsättning för att en ansökan om bygglov för en kärnanläggning ska kunna bli anhängig är att förläggningsskommunen tillstyrker den. Det ska begäras ett utlåtande om ansökan om tillstånd för uppförande, drift och avveckling av en kärnanläggning av den planerade kärnanläggningens förläggningsskommun och kommunerna i dess närmiljö. Förläggningsskommunen avses ha rätt att överklaga beslut om tillstånd för uppförande. I den föreslagna kärnenergilagen föreskrivs det till viss del på motsvarande sätt om anläggningar för kärnämnestillvaratagande som om kärnanläggningar. Utlåtanden om ansökan om bygglov och driftstillstånd för en sådan anläggning enligt den föreslagna lagen ska begäras på samma sätt som i fråga om ansökan om tillstånd för en kärnanläggning. Däremot förutsätts det inte att förläggningsskommunen tillstyrker beslutet, men förläggningsskommunen har besvärsmätt över beslutet om bygglov. Även en sådan anläggning förutsätter planläggning enligt lagen om områdesanvändning och bygglov enligt bygglagen. Utskottet anser att kommunens roll är betydande och att de föreslagna bestämmelserna på behörigt sätt tryggar kommunens möjligheter att påverka.

Miljöbedömning och MKB-förfarande enligt SMB-lagen

I enlighet med den miljöbedömning enligt SMB-lagen som hänför sig till beredningen av principbeslut om kärnanläggningsprojekt ska allmänheten ges tillfälle att bekanta sig med plan- eller programutkastet och miljörapporten samt framföra sin åsikt om dem. Utskottet betonar att begreppet miljöpåverkan är omfattande när det avser en plans eller ett programs direkta och indirekta inverkan i Finland och utanför dess territorium på: a) människors hälsa, levnadsförhållanden och trivsel, b) mark, vatten, luft, klimat, växtlighet, organismer och biologisk mångfald, c) samhällsstrukturen, den byggda miljön, landskapet, stadsbilden och

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

kulturarvet, d) utnyttjande av naturresurser, e) samverkan mellan de faktorer som anges i underpunkterna a—d.

I miljöbedömningen bedöms konsekvenserna av planen (ett kärnkraftsprojekt som förutsätter ett principbeslut) och de lösningar som gäller den, och de jämförs med nuläget och den framtida utvecklingen utan en ny plan. Dessutom bedöms konsekvenserna av planen och alternativen för dess lösningar. Alternativens konsekvenser jämförs med varandra och med nuläget och den framtida utvecklingen utan planen. Utskottet betonar att miljöbedömningen i principbeslutet varken ersätter eller föregriper det projektspecifika MKB-förfarandet, även om det innehåller riktlinjer för genomförandet av projektet. Tillämpningen av MKB-förfarandet förutsätter att det finns ett existerande projekt, till skillnad från en konsekvensbedömning som görs i samband med planläggningen och som kan göras också utan en konkret projektplan. MKB-förfarandet är ett hjälpmedel vid projektplanering med vars hjälp man strävar efter att minska eller förhindra de skadliga miljökonsekvenserna av projektet. Resultaten av MKB-förfarandet ska beaktas vid den miljömässiga tillståndsprövningen av projektet. Utskottet betonar att resultaten av MKB-förfarandet står till förfogande vid bedömningen av lämpligheten hos anläggningens planerade förläggningsplats och att resultaten av förfarandet också i övrigt effektivt kan utnyttjas vid den fortsatta planeringen av projektet.

Miljökonsekvensbedömningen enligt MKB-lagen och det tillhörande deltagandet och hörandet genomförs innan bygglov enligt den föreslagna kärnenergilagen beviljas, varvid projektet har konkretiserats. Godkännandet av bygglov förutsätter en detaljplan enligt lagen om områdesanvändning, och även planläggningen förutsätter en miljökonsekvensbedömning. Medborgarnas möjligheter att delta bedöms i sin helhet förbli åtminstone på nuvarande nivå, även om det föreslås att tillämpningen av MKB-lagen överförs från principbeslutsfasen till den mer konkreta bygglovsfasen.

I 5 § 3 mom. i MKB-lagen finns en uttrycklig begränsning att integrera MKB-förfarandet för kärnenergiprojekt i andra förfaranden, såsom planläggningen av projekt. Kontaktmyndigheten för kärnenergiprojekt är till skillnad från normalt arbets- och näringsministeriet, eftersom deras allmänna betydelse kan anses vara riksomfattande och tillståndprocessen för dem är mångfasetterad. Det planeras flera kärnkraftverksprojekt för lokal värmeproduktion, där den allmänna betydelsen inte kan anses vara riksomfattande. I praktiken kunde det vara möjligt att samordna planen och förfarandet för miljökonsekvensbedömning just i lokala kärnkraftverksprojekt. Utskottet anser det vara viktigt att utreda om det är möjligt att slopa begränsningen i 5 § 3 mom. i MKB-lagen, som hindrar att förfarandet vid miljökonsekvensbedömning integreras i planläggningen i ett kärnanläggningsprojekt.

Enligt den föreslagna kärnenergilagen (316 §) ska till ansökan också fogas en miljökonsekvensbeskrivning enligt MKB-lagen och en motiverad slutsats. Till denna del lämnar det rum för tolkning om konsekvensbeskrivningen och slutsatsen ska finnas till redan när man ansöker om bygglov eller om det räcker att de lämnas in under behandlingen av ansökan om bygglov. Till en tillståndsansökan som gäller ett projekt som avses i MKB-lagen ska det före beslutsfattandet fogas en miljökonsekvensbeskrivning och en motiverad slutsats (25 § 1 mom. i MKB-lagen). En myndighet får inte bevilja tillstånd för genomförande av ett projekt förrän den har fått tillgång till konsekvensbeskrivningen och den motiverade slutsatsen samt de handlingar

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

om internationellt hörande som avses i 29 § och som hänför sig till gränsöverskridande konsekvenser. Bestämmelserna i den föreslagna kärnenergilagen motsvarar till denna del 25 § i MKB-lagen. I och med regleringen blir det möjligt att genomföra MKB-förfarandet först efter det att ansökan om tillstånd för uppförande har blivit anhängig.

Sakkunniga har lyft fram behovet av att säkerställa att tillräcklig information om miljökonsekvenserna fås i rätt tid med tanke på kunskapsunderlaget för kommunernas beslutsfattande och planläggning. Det kan dock inte anses motiverat att kräva MKB-förfarande före den tekniska bedömningen av förlägningsplatsen enligt 68 § i kärnenergilagen. Därför föreslår utskottet för ekonomiutskottet att miljökonsekvensbeskrivningen och den motiverade slutsatsen enligt 305 § i kärnenergilagen ska vara förutsättningar för att en ansökan om tillstånd att uppföra en kärnanläggning ska kunna anhängiggöras. Då ska projektutvecklaren innan ansökan om bygglov blir anhängig sörja för MKB-förfarandet och i anslutning till det utreda olika förlägningsplatsalternativ, varvid också möjligheterna att delta och påverka i anslutning till MKB-förfarandet tryggas innan ansökan om bygglov blir anhängig.

Utskottet föreslår också att 316 § 2 mom. i förslaget till kärnenergilag preciseras så att det motsvarar syftet enligt detaljmotiveringen genom att ordningsföljden för andra och tredje meningen ändras så att de byter plats med varandra. Detta förtydligar att konsekvensbeskrivningen och den motiverade slutsatsen enligt MKB-lagen ska fogas till alla ansökningar om kärnanläggningstillstånd som gäller projekt på vilka MKB-förfarandet ska tillämpas. Utan ändringen kan bestämmelsen uppfattas felaktigt så att skyldigheten endast gäller ansökan om bygglov.

Besvärsrätt

Enligt 465 § i förslaget till kärnenergilag har parterna besvärsrätt. Besvär över beslut som gäller tillstånd att uppföra kärnanläggningar och anläggningar för kärnämnestillvaratagande, att driva anläggningarna och att avveckla dem får anföras även av den vars rätt eller fördel ärendet kan beröra. I detta avseende utvidgas begreppet part med beaktande av artikel 9 i Århuskonventionen och artikel 11 i MKB-direktivet.

Besvärsrätt har enligt 2 mom. 1 punkten dessutom registrerade föreningar och stiftelser vars syfte är att främja miljöskydd, hälsoskydd eller naturvård eller trivsels i boendemiljön och inom vars verksamhetsområde miljökonsekvenserna uppträder över beslut om tillstånd att uppföra kärnanläggningar och anläggningar för kärnämnestillvaratagande. Besvärsrätten föreslås till denna del bli utvidgad till anläggningar för kärnämnestillvaratagande.

Enligt 2 mom. 2 punkten har förläggningkommuner för kärnanläggningar och anläggningar för kärnämnestillvaratagande besvärsrätt över beslut om tillstånd att uppföra anläggningarna samt över tillstånd för hantering och lagring av kärnavfall. Det är välkommet att besvärsrätten utvidgas till förläggningkommunen, eftersom ett tillstånd att uppföra en anläggning och en ändring av tillståndet kan påverka förhållandena i kommunen. Enligt punkten har förläggningkommunen besvärsrätt också i fråga om statsrådets tillstånd för hantering och lagring av kärnavfall enligt 220 §.

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

Utskottet välkomnar den begränsade utvidgning av besvärsrätten som föreslås i propositionen och anser att den främjar delaktigheten och förbättrar möjligheterna att påverka. Utskottet föreslår dock för ekonomiutskottet att bestämmelserna om besvärsrätt i 465 § i förslaget till kärnenergilag preciseras på det sätt som arbets- och näringsministeriet har föreslagit i sitt svar till utskottet. I den 465 § som föreslås i propositionen är besvärsrätten i fråga om miljöorganisationer tillräckligt omfattande endast i fråga om tillstånd att uppföra anläggningar, eftersom miljöorganisationerna enligt MKB-direktivet (2011/92/EU) ska ha besvärsrätt inte bara i fråga om bygglov för kärnenergi utan också i fråga om tillstånd för drift och avveckling som gäller projekt på vilka MKB-förfarandet tillämpas.

Övrigt

Utskottet anser att det är motiverat att bestämmelserna om avvecklingstillstånd förtydligas och förenklas i propositionen. För att avvecklingstillståndet ska godkännas krävs det inte längre någon prövning av samhällets helhetsintresse, vilket minskar osäkerheten i fråga om huruvida avvecklingen är godtagbar ur företagets synvinkel. Det krävs inte något avvecklingstillstånd av en slutförvaringsanläggning, utan sådana anläggningar stängs och bestämmelser om förfaranden och krav i anknytning till stängningen utfärdas i större detalj än nu.

Det är också viktigt att slutförvaringen av kärnavfall fortfarande baserar sig på genomförande i Finland och att annan än ringa import av kärnavfall till Finland för slutförvaring fortfarande är förbjuden. Däremot avses hantering och tillfällig lagring av utländskt kärnavfall tillåtas i Finland med tillstånd av statsrådet. Syftet med detta är att möjliggöra affärsmässigt utnyttjande av finska anläggningar, till exempel Posiva Oy:s inkapslingsanläggning, för hantering och förpackning av avfall från andra länder för slutförvaring.

Slutligen noterar utskottet 208 § i förslaget till kärnenergilag, där det föreskrivs om befrielse av kärnavfall från lagstadgad tillsyn. Efter att avfallet har befriats från tillsyn är avfallet sådant avfall som avses i avfallslagen (646/2011) och på vilket avfallslagen ska tillämpas i stället för kärnenergilagen. Efter att befriats från tillsyn kan avfallet behandlas som en del av den sedvanliga avfallshanteringen. I 430 § 1 mom. i den föreslagna kärnenergilagen föreskrivs det om situationer där ett beslut om befrielse från tillsyn återkallas. I dessa fall är den som beslutet gäller enligt förslaget skyldig att sörja för det avfall som avses i beslutet till den del det är möjligt och går att genomföras genom praktiska åtgärder.

Utskottet bedömer att en sådan situation är mycket osannolik. Det bör dock ses som viktigt att företag som bedriver avfallshantering inte blir ansvariga enligt kärnenergilagen för sådant avfall som befriats från tillsyn och vars befrielse från tillsyn senare återkallas och som då återigen blir kärnavfall enligt kärnenergilagen. Bestämmelser om befrielse av kärnavfall från myndighetstillsyn enligt den föreslagna kärnenergilagen finns i 208 § i den föreslagna lagen. Osäkerheten kring eventuella ansvarsfrågor kan dock försvåra överföringen av avfall som är befriat från tillsyn till en aktör inom den sedvanliga avfallshanteringen. Utskottet föreslår att 430 § 1 mom. i kärnenergilagen preciseras så att ansvaret för kärnavfallet fortfarande ligger hos den som beslutet om befrielse från tillsyn gäller.

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

Enligt propositionen är den som ansöker om eller innehar tillstånd för en kärnanläggning fortfarande skyldig att årligen betala avgifter av skattenatur till en forskningsfond som finansierar forskningsprojekt. Enligt förslaget till 267 § är en tillståndshavare som har tillstånd att uppföra eller driva en produktionsanläggning för kärnbränsle skyldig att årligen till forskningsfonden betala en grundavgift på 270 000 euro samt ett tillägg till grundavgiften på 540 000 euro. Den som har ansökt om tillstånd att uppföra en sådan anläggning är skyldig att årligen till forskningsfonden betala en grundavgift på 270 000 euro. Grundavgift ska inte längre tas ut hos innehavaren av principbeslutet, utan först hos tillståndshavaren eller den som ansöker om tillstånd. Den föreslagna ändringen innebär att principbesluten blir vanligare än för närvarande, så i det skedet ska det ännu inte krävas några avgifter.

Sakkunniga har lyft fram att den finansiering som samlas in av tillståndshavarna i sin helhet bör förbli på nuvarande nivå för att kompetensbasen inom branschen ska kunna bibehållas för att säkerställa en trygg drift av anläggningarna och kärnavfallshanteringen. Det är motiverat att förnya den finansiering som samlas in av tillståndshavarna, eftersom den har inneburit administrativ ineffektivitet. Det är också välkommet att grunderna för avgifterna ska graderas så att de bättre lämpar sig för aktörer i olika storleksklasser. I och med nya kärnkraftsaktörer kommer den sammanlagda finansieringen att öka ändå. Tillståndssökande och tillståndshavare bedriver och låter bedriva mycket forskning själv också. Målet är att rikta understöden noggrannare till sådana högklassiga forskningsprojekt som bäst anses kunna främja målen med understödssystemet. Utskottet anser det vara viktigt att ekonomiutskottet bedömer hur understödssystemet fungerar.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljöutskottet föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande MiUU 16/2026 rd

Helsingfors 29.4.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Jenni Pitko gröna
vice ordförande Pinja Perholehto sd
medlem Pauli Aalto-Setälä saml
medlem Marko Asell sd
medlem Noora Fagerström saml
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Petri Huru saf
medlem Christoffer Ingo sv
medlem Vesa Kallio cent
medlem Hanna Kosonen cent
medlem Johan Kvarnström sd
medlem Jorma Piisinen saf
medlem Merja Rasinkangas saf
medlem Tere Sammallahti saml.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Ekroos.

Utlåtande MiUU 16/2026 rd **Avvikande mening**

Avvikande mening

Motivering

Propositionen innehåller välkomna ändringar i tillståndprocesserna i fråga om kärnenergi och deras smidighet. En viktig reform är att lagen ses över så att det blir möjligt att bygga småskalig kärnkraft. Propositionen innehåller dock ett flertal förslag som är svåra med tanke på miljökonsekvensbedömningen och acceptansen för kärnkraft.

Regeringen föreslår att tillståndsförfarandena effektiviseras på ett sätt som försvagar möjligheterna till lokalt inflytande och därmed hotar att försvaga kärnkraftens lokala legitimitet.

Det första problemet är att miljökonsekvensbedömningen (MKB) flyttas från principbeslutet till ett senare skede av tillståndprocessen. Enligt lagförslaget ska MKB göras i samband med behandlingen av bygglov. Om tidpunkten för MKB senareläggs innebär det att man vid bedömningen av miljökonsekvenserna inte på nuvarande sätt kan jämföra miljökonsekvenserna av olika förläggningsoptioner med varandra. Samtidigt inskränks också människornas möjligheter att påverka den egna livsmiljön, eftersom processen redan i bygglovsfasen har avancerat mycket längre än den prövning som görs i nuläget.

Det ställer också kommunerna i en osäker situation, eftersom förläggningen av kärnkraftverket planeras i planläggningsskedet utan att det finns tillgång till information om projektets miljökonsekvenser. Det försvårar också kommuninvånarnas möjligheter att ta ställning till projektet och dess förläggning i rätt tid. Ett kärnkraftverk kunde också beviljas princip tillstånd utan att det skulle finnas någon förläggningsplats för projektet och även om ett sådant skulle finnas i planerna, krävs det inte samtycke av kommunen för principbeslutet. I det nya lagförslaget minskar alltså kommunernas roll, även om deras starka roll är viktig med tanke på den lokala acceptansen, särskilt när eventuella småskaliga modulära reaktorer sannolikt kommer att byggas bland annan markanvändning i kommunen, till och med nära boende.

En betydande ändring med tanke på demokratin är att principbeslutet överförs från riksdagen till statsrådet, och i fråga om småskaliga modulära reaktorer till arbets- och näringsministeriet. Det är viktigt att notera att inte ett enda kärnkraftsprojekt i historien har fallit i riksdagsbehandlingen av principbeslutet. Ett kärnkraftverk är ett betydande nationellt projekt som också medför betydande risker och vars legitimitet det är viktigt att säkerställa. Det talar för en fortsättning av det nuvarande förfarandet, där principbeslutet fattas av riksdagen. Tillståndsgivningen för småskaliga modulära reaktorer bör dock ändå lindras eftersom projekten är mindre. I fråga om småskaliga modulära reaktorer kunde beslutsrätten ligga utanför riksdagen, men med tanke på legitimiteten och acceptansen vore det ändå bättre om principbeslutet fattas av statsrådet i stället för ett enskilt ministerium.

Att riksdagen, och statsrådet i fråga om små modulära reaktorer, skulle behålla rätten att fatta principbeslut, kunde lösa även andra av de utmaningar med acceptansen som nämns här. Det vore viktigt att det i samband med principbeslutet görs en detaljerad bedömning av förläggningen av kärnkraftverket och en miljökonsekvensbedömning av alternativen. Samtidigt borde man också

Utlåtande MiUU 16/2026 rd **Avvikande mening**

utreda den planerade förläggningsskatteden eller de planerade förläggningsskatternas samtycke till förläggningen.

En betydande ändring i lagförslaget är processen för tillstånd för utvinning och besittningstagande av uran och torium, som ska lindras. Enligt propositionen ska Strålsäkerhetscentralen i framtiden svara för tillstånd för anläggningar för kärnämnestillvaratagande. Eftersom även kärnämnestillvaratagandet är förenat med risker och kärnämnestillvaratagandet också är en viktig fråga med tanke på den lokala acceptansen, vore det fortfarande motiverat att besluten fattas av statsrådet på samma sätt som för närvarande. En förutsättning för tillstånd av statsrådet borde vara ett förordande utlåtande av Strålsäkerhetscentralen. För att öka legitimiteten bör tillstånd för en anläggning för kärnämnestillvaratagande också förutsätta att förläggningsskattkommunen tillstyrker det.

En oroväckande utveckling i lagförslaget är att finansieringen av forskning om kärnenergi minskar. I lagförslaget föreslås en minskning av de avgifter som tas ut hos tillståndshavarna. De avgifter som tillståndssökande och tillståndsinnehavare betalar finansierar för närvarande sakkunskap inom kärnenergisektorn samt forskning och utveckling med fokus på att utveckla kärnsäkerheten och kärnavfallshanteringen i Finland. När man beaktar att de kärnanläggningar som används i Finland åldras och också ny teknik tas i bruk, ökar behovet av forskning och utveckling av sakkunskapen.

Det finns ett klart behov av att uppdatera kärnenergilagen, men bestämmelserna i lagförslaget behöver preciseras ytterligare. Det är ytterst behövligt att den småskaliga kärnkraften beaktas i lagen men den behöver stödjas med sådana tillvägagångssätt för att säkerställa den lokala acceptansen och rätten till inflytande som är ännu starkare än de som föreslås i propositionen. Kärnenergin är en nödvändig del av energimixen, men på grund av dess speciella karaktär får tillståndsförfarandena inte lindras alltför mycket.

Avvikande mening

Jag föreslår

att ekonomiutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 29.4.2026

Jenni Pitko gröna